

STRUCTURA ȘI TRADUCEREA CUVINTELOR-REALITĂȚI: PROVOCĂRI LINGVISTICE ȘI CULTURALE

CZU: 811.135.1'1'36

DOI: <https://doi.org/10.52673/18570461.25.1-76.17>Doctor în filologie **Corina IORDAN**E-mail: iordan.corina@usm.mdORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1378-6431>

Universitatea de Stat din Moldova

THE STRUCTURE AND TRANSLATION OF REALIA-WORDS: LINGUISTIC AND CULTURAL CHALLENGES

Summary. Translation serves as an indispensable tool for facilitating intercultural dialogue and knowledge transfer. It goes beyond mere linguistic conversion, involving cultural mediation between distinct systems. In intercultural interactions, translators encounter *realia-words* (also referred to as *culture-bound elements*, *culture-specific concepts*, *culture-specific items*, *cultural words* etc.), linguistic units with specific cultural meanings that often lack exact equivalents in other languages, making them challenging to translate. Realia-words are generally nouns and can be categorized into two groups: simple words and syntagmatic units. The study of the corpus from Ion Creangă's work *Amintiri din copilărie* identified 357 realia-words, of which 239 are simple lexemes and 118 are syntagmatic units. The latter are further divided into subcategories based on formal complexity. The most productive syntagmatic structures include combinations such as N1 + N2 and N1 + N2 + N3.

Keywords: realia-words, cultural words, structure, grammatical form, *Amintiri din copilărie*, Ion Creangă.

Rezumat. Traducerea constituie un instrument indispensabil în facilitarea dialogului intercultural și a transferului de cunoștințe. Aceasta depășește simpla conversie lingvistică, implicând mediere culturală între sisteme distincte. În interacțiunile interculturale, traducătorii întâlnesc *cuvinte-realități* (numite și *cuvinte-realii*, *elemente legate de cultură*, *concepte specifice culturii*, *itemi specifici culturii*, *cuvinte culturale* etc.), unități lingvistice cu semnificații culturale specifice, care deseori nu au echivalente exacte în alte limbi, ceea ce le face dificil de tradus. Cuvintele-realități sunt, de regulă, substantive și se împart în două categorii: cuvinte simple și unități sintagmatice. Studiul corpusului din opera *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă a identificat 357 de cuvinte-realități, dintre care 239 sunt lexeme simple, iar 118 sunt unități sintagmatice, acestea din urmă fiind grupate în subcategoriile în baza complexității formale. Cele mai productive structuri sintagmatice includ combinații precum S1 + S2 și S1 + S2 + S3.

Cuvinte-cheie: cuvinte-realități, cuvinte culturale, structură, formă gramaticală, *Amintiri din copilărie*, Ion Creangă.

INTRODUCERE

Studierea limbii, a culturii și a traducerii constituie un pilon fundamental al cercetării umane, având un rol esențial în facilitarea comunicării interumane la nivel mondial. Într-o lume marcată de o diversitate lingvistică și culturală semnificativă, traducerea a devenit un instrument indispensabil pentru depășirea barierelor de înțelegere între diferite culturi, precum și pentru promovarea schimburilor interculturale. Limba și cultura sunt interdependente, iar traducerea funcționează ca un liant între aceste două dimensiuni, facilitând astfel transferul de cunoștințe între sisteme lingvistice și culturale distincte. De-a lungul istoriei, traducerea a servit nu doar un mecanism de înfruntare a dificultăților impuse de diferențele lingvistice, dar și o cale de a construi punți între societăți ce operează cu diverse norme și convenții culturale. În acest sens, traducerea depășește simpla convertire a

unui mesaj dintr-o limbă în alta; implicând un proces complex de mediere culturală, în care atât lexemele, cât și contextele culturale specifice sunt transferate și adaptate, contribuind astfel la o mai bună înțelegere între comunitățile umane.

În cadrul interacțiunii interculturale, traducătorii întâlnesc informații care conțin referințe și sugestii culturale specifice, unități numite *cuvinte-realități*. Termeni alternativi utilizați de cercetători sunt: *cuvânt-realii*, *element legat de cultură*, *concept specific culturii*, *item specific culturii*, *cuvânt cultural* etc. Analizând definițiile formulate de către diferiți lingviști pentru termenul *cuvinte-realități*, am reușit să identificăm, pe baza operei *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă, trei caracteristici esențiale ce ilustrează natura și complexitatea acestui termen:

- *cuvintele-realități au un colorit național și/sau istoric;*

- *cuvintele-realități desemnează realitățile vieții unei națiuni;*

- *cuvintele-realități, de obicei, nu au un echivalent exact în alte limbi și prezintă dificultăți în procesul de traducere.*

Cuvintele-realități pot fi clasificate în trei categorii majore: geografice, etnografice și sociopolitice, fiecare cu subcategoriile specifice. Cuvintele-realități geografice descriu elemente ale peisajului și localitățile din roman (*dumbravă, Ozana, satul Humulești*). Cele etnografice reflectă aspecte ale vieții cotidiene, cum ar fi: mâncăruri tradiționale (*mămăligă, găluște*), vestimentație (*opincă, ȋtari*), obiecte de uz casnic (*vatră, cuptor, știubei*), sărbători (*Boboteaza, Buna Vestire, Florii*) etc. În categoria sociopolitică se regăsesc lexeme care descriu organizarea socială și viața comunitară (*vornic, răzeș, ceată*).

O analiză detaliată a utilizării acestor lexeme în proza biografică *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă relevă o frecvență mare a cuvintelor-realități etnografice (249 de exemple), urmate de cele geografice (78 de exemple) și sociopolitice (30 de exemple). Studiul evidențiază modul în care Ion Creangă utilizează aceste lexeme pentru a reda lumea copilăriei și a sublinia contextul cultural, social și geografic al operei.

PROCEDURELE DE FORMARE A CUVINTELOR-REALITĂȚI

Vorbind despre structura cuvintelor-realități, este de menționat faptul că specialiștii din domeniu nu dau un răspuns clar. Spre exemplu, potrivit lingvistei M. Vaisburd, conceptul de cuvânt-realitate poate fi exprimat prin cuvinte simple, sintagme, propoziții, abrevieri [1]. Mulți lingviști vorbesc despre *cuvinte* (L. Neliubin [2, p. 178], Z. Proșina [3, p. 116], M.Ț. Andreici [4, p. 77], ș.a.), adăugând uneori *sintagme* (D. Robinson [5, p. 171], E.V. Tănase [6], D. Gheltofan [7, p. 121], I.K. Nagy [8, p. 206], S. Jakimovska [9, p. 54] ș.a.).

În opinia lui S. Vlahov și S. Florin, cuvintele-realități sunt doar cuvinte, iar adăugând în ghilimele și „sintagme”, înseamnă că aceste sintagme sunt nominale. Prin sintagme nominale, ei înțeleg combinațiile de cuvinte care din punct de vedere semantic sunt egale cu un cuvânt [10, p. 19].

Analizând cuvintele-realități din lucrările lui N. Gogol, precum și colecția de lucrări ale scriitorului japonez I. Kavabata, S. Vlahov și S. Florin ajung la concluzia că acestea sunt substantive în majoritatea cazurilor. Ei mai adaugă că nu există cuvinte-realități care să fie substantive verbale. Acest lucru se explică prin faptul că cuvintele-realități denumesc obiecte, și nu acțiuni [10, p. 21].

Urmând exemplul autorilor S. Vlahov și S. Florin, în continuare ne propunem să studiem structura cuvintelor-realități în baza corpusului selectat din proza biografică *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă [11], și anume să determinăm cărei părți de vorbire aparțin acestea și, bineînțeles, posibilitățile de formare a cuvintelor. Cuvintele-realități ce alcătuiesc corpusul selectat se împart în două categorii după criteriul complexității formale:

- 1) cuvinte simple (monomembre);

- 2) unități sintagmatice (numite și sintagme).

Cercetarea efectuată din perspectivă morfologică ne-a permis să observăm că lexemele monomembre sunt substantive ca parte de vorbire. Predominanța acestora poate fi explicată prin funcția esențialmente denominativă a cuvintelor-realități. Substantivul este o parte de vorbire autosemantică, care contribuie la îmbogățirea lexicului prin crearea numeroaselor unități sintagmatice nominale. Analizând corpusul de exemple, am observat că majoritatea cuvintelor-realități simple sunt alcătuite din rădăcină, fiind lipsite de afixe (*moron, dâmb, șleah, Iași, Siret, suman, cojoc etc.*).

Printre procedeele productive de formare a cuvintelor-realități enumerăm: derivarea și compunerea sintagmatică. **Derivarea** constituie un procedeu de formare a substantivelor prin adăugarea prefixelor și a sufixelor la cuvântul de bază. Există patru tipuri de derivări: 1) derivarea cu sufixe, 2) derivarea cu prefixe, 3) derivarea cu prefixe și sufixe (numită și derivare parasintetică), 4) derivarea regresivă (crearea unor cuvinte noi prin suprimarea afixelor [12, p. 58]. În limba română, derivarea cu sufixe este mult mai frecventă decât cea cu prefixe [13, p. 20].

Derivarea este un procedeu important, deoarece permite crearea unor substantive noi de la cele existente, a unor cuvinte care au o anumită semnificație sau conotație, precum și a formelor gramaticale diverse ale aceluiași cuvânt, făcând limba mai expresivă și nuanțată. Totuși, la nivelul corpusului studiat, reținem un număr modest de cuvinte-realități formate prin acest procedeu.

În proza biografică *Amintiri din copilărie* am identificat doar cuvinte-realități formate prin derivarea cu sufixe. Sufixarea este un procedeu de formare a substantivelor prin atașarea la cuvântul de bază a unui sufix lexical [12, p. 58].

Derivatele substantivale formate cu ajutorul sufixelor pot fi grupate astfel:

- 1) nume de persoană: a) denumesc agentul acțiunii potrivit funcției, profesiei, activității etc. și sunt formate cu sufixele *-ar* (*cojocar, lingurar, crășmar, strungar, plugar, isonar, coropcar, lăutar, scripcar*), *-nic* (*lainic*), *-tor* (*prășitor*), *-ean* (*oștean*); b) denumesc per-

soana conform apartenenței locale și sunt formate cu sufixele *-ean* (*humuleștean*), *-an* (*mocan*, *jidan*);

2) nume de obiecte: *-er/-ar* (*lăicer*, *genuncher*, *ițari*), *-ei* (*știubei*), *-iță* (*ocniță*);

3) diminutivitate (exprimă o notă afectivă și/sau ideea de micime a obiectului): *-uță* (*albiuță*), *-el* (*cofă-iel*), *-uca* (*Smărănduca*), *-ică* (*Davidică*), *-iță* (*bădiță*);

4) augmentativitate (exprimă un sens depreciativ și/sau ideea de mărime excesivă a obiectului): *-an* (*țopârlan*, *moglan*, *coblizan*), *-os* (*chiolhănos*);

5) denumiri de acțiuni (sau rezultatele acțiunilor): *-ie* (*conocărie*);

6) denumiri de activități: *-itură* (*Țitură*), *-ească* (*tăbăcărească*), *-ătoare* (*șezătoare*);

7) formații moționale (denumesc o ființă de sex opus față de cea indicată prin cuvântul de bază): *-easă* (*cojocăreasă*, *jupâneasă*), *-iță* (*crâșmăriță*).

Compunerea sintagmatică reprezintă un alt procedeu morfologic de formare a cuvintelor-realiități. Potrivit D. Macovei, sintagmele constituie unități stabile formate din două sau mai multe lexeme, având un sens unitar. Acestea denumesc o singură noțiune, acțiune, un singur concept sau fenomen [14, p. 151].

În urma analizei sintagmelor excerptate din sursele de texte literare, am remarcat următoarele modele de sintagme din punctul de vedere al numărului de elemente constitutive:

- sintagme bimembre – cuvinte-realiități alcătuite din două elemente;
- sintagme trimembre – cuvinte-realiități alcătuite din trei elemente;
- sintagme tetramembre – cuvinte-realiități alcătuite din patru elemente;
- sintagme polimembre (numite și plurimembre) – cuvinte-realiități alcătuite din mai mult de patru elemente.

Sintagme bimembre. În opera *Amintiri din copilărie* am identificat următoarele formule de construcții:

S1 (propriu, N.) + S2 (propriu, N.): *Sfântul Dumitru*, *Sfântul Vasile*, *Sânt Ilie*, *Baba Dochia*, *Vasile Bordeianu*, *Vasile Roibu*, *David Creangă*, *Nicolai Nanu*, *Alecu Baloș*, *Ciubuc Clopotarul*, *Gheorghe Trăsnea*, *Filaret Scriban*, *Zaharia Simionescu*, *Luca Moșneagu*, *Ion Torcălău*, *Mănăstirea Secul*, *Mănăstirea Agapia*, *Mănăstirea Vărațicul*, *Pătru-Vodă*, „*Sfântul Nicolai*”, *Sfântul Foca*, *Ghica-vodă*;

S1 (propriu, N.) + S2 (propriu, G., articol enclitic -lui /-i): *Munții Neamțului*, *Dealul Omului*, *Pârăul Cârjei*, *Podu-Leloaiiei*, *Mănăstirea Neamțului*, *Cetatea Neamțului*, *Sâmbăta Paștelui*, *Petre Todosiicăi*, *Vasile-Aniței*, *Măriuca Săvuclui*, *Miezul-Păresii*;

S1 (propriu, N.) + S2 (comun, G., articol enclitic -lui /-i): *Vatra satului*, *Smărăndița popii*;

S1 (propriu, N.) + S2 (comun, N.): *Auraș păcurarș*, *Mihai lăutarul*;

S1 (propriu, N.) + articol proclitic (lui) + S2 (propriu, N.): *Piatra lui Iepure*, *Sâmbăta lui Lazăr*, *Rusca lui Valică*, *Măriuca lui Onofrei*, *Zaharia lui Gâtlan*;

S1 (propriu, N.) + articol posesiv genitival (a) + S2 (propriu, G.): *Toader a Catincăi*, *Ștefan a Petrei*;

S1 (comun, N.) + S2 (propriu, N.): *satul Humulești*, *satul Boiștea*, *satul Ghindăoanii*, *satul Blebea*, *satul Filioara*, *satul Bălțătești*, *satul Ceahlăiești*, *satul Topolița*, *satul Ocea*, *mahalaua Pometea*, *mahalaua Țuțuieni*, *mahalaua Condreni*, *ulița Rădășeni*, *ulița Buciumenii*, *moș Bodrângă*, *părintele Ioan*, *dascălul Iordache*, *moș Dedi*, *popa Oșlobanu*, *moș Chiorpec*, *mătușa Mărioara*, *privighetorul Parvu*, *starețul Nionil*, *popa Buligă*, *popa Neculai*, *părintele Chirilaș*, *părintele Dumitru*, *rohatca Păcurari*;

S1 (comun, N.) + S2 (propriu, G., articol enclitic -lui /-i): *podul Cărăgiței*;

S (propriu, N.) + Adj.: *Plaiul Bătrân*, *Valea-Seacă*, *Târgul-Frumos*, *Vinerea Seacă*, *Duminica Mare*, *Coageasca Veche*, „*Calul Bălan*”;

S (comun, N.) + Adj.: *hrincă înghețată*, *baba-oarba*;

Adj. + S (propriu, N.): *Buna Vestire*;

S (comun, N.) + Adj. pronominal posesiv: *măria-ta*;

S (propriu, N.) + Numeral (ordinal): *Învierea a doua*;

Vb. + S (comun, N.): *pierde-vară*.

Este de remarcat faptul că formula de construcție cea mai prolifică este alcătuită după modelul S1 + S2. Acest lucru poate fi explicat prin faptul că un număr mare de unități sintagmatice sunt formate din substantive proprii, care sunt utilizate pentru a face referire la anumite nume de persoane sau denumiri de locuri și obiecte, cum ar fi: *David Creangă*, *Târgul-Frumos ș.a.*

Sintagme trimembre. În opera crengiană s-au reliefat următoarele modele:

S1 (N.) + Prep. + S2 (N.): *Podul de la Timișești*, *turte cu julfă*, *Schimbarea la față*;

S1 (N.) + S2 (N./G.) + S3 (N.): *părintele Isaia Duhu*, *bădița Vasile tântul*, *biserica Sfântului Nicolai*, *biserica Sfântului Lazăr*, *dascălul Simeon Fosa*, *moș Vasile Țandură*;

S1 (N.) + Adj. pronominal posesiv + S2 (N.): *soră-ta Ioana*, *soră-mea Catrina*;

S1 (N.) + Pron. posesiv + S2 (N.): *Nic-a lui Costache*, *Chiriac al lui Goian*;

S1 (N.) + S2 (N.) + articol posesiv genitival (a) + S3 (G.): *vornicul Nic-a Petricăi*, *dascălul Vasile a Vasileicăi*, *bădița Vasile a Ilioaei*;

S1 (N.) + articol proclitic (lui) + S2 (N.) + Adj.:

Ioana lui Grigoraș Roșu;

S1 (N.) + S2 (N.) + Adj.: *Sânta Maria Mare;*

Prep. + S1 (comun, N.) + S2 (comun, G.): *Ca la ușa cortului.*

Așadar, în cazul unităților sintagmatice trimembre, cele mai productive construcții sunt cele nominale care conțin sau nu prepoziții.

Sintagme tetramembre. Am identificat următoarele formule de construcții:

S1 (comun, N.) + S2 (propriu, N.) + articol proclitic (lui) + S3 (comun, N.) + S4 (propriu, N.): *mătușa Măriuca lui moș Andrei, mătușa Anghilița lui moș Chiriac;*

S1 (comun, N.) + S2 (comun, G.) + Conj. + S3 (comun, N.): *săptămâna hârții sau cârneleagă;*

S1 (propriu, N.) + Pron. posesiv + S2 (propriu, N.) + articol posesiv genitival (a) + S3 (propriu, G.): *Nic-a lui Ștefan a Petrei, Nic-a lui Constantin a Cosmei;*

S1 (propriu, N.) + S2 (comun, N.) + Prep. + S3 (propriu, N.): *Mihai scripcarul din Humulești;*

S1 (propriu, N.) + Pron. posesiv + S2 (propriu, N.) + S3 (propriu, G.): *Grigore a lui Petre Lucăi;*

S1 (N.) + Adj. pronominal posesiv + S2 (propriu, N.) + S3 (propriu, N.): *văru-meu Ion Mogorogea.*

Observăm că sintagmele tetramembre sunt mai puțin productive în comparație cu cele bimembre și trimembre.

Sintagme polimembre. În proza biografică *Amintiri din copilărie* am reperat și sintagme care depășesc patru elemente, cum ar fi:

S1 (propriu, N.) + S2 (comun, G.) + S3 (comun, N.) + S4 (propriu, N.) + S5 (propriu, N.): *Tăierea capului sf. Ioan Botezătorul;*

S1 (comun, N.) + S2 (propriu, N.) + S3 (comun, N.) + Prep. + S4 (comun, N.): *sfânta Nastasia izbăvitoare de otravă;*

S1 (comun, N.) + Prep. + Pron. + Adj. + Prep. + S2 (comun, N.): *colaci de cei unși cu miere.*

În corpusul selectat, sintagmele polimembre sunt puțin numeroase. Aceasta se poate datora faptului că autorul textului a utilizat un stil de scriere care favorizează sintagmele mai scurte. Unii autori preferă un limbaj concis și direct, ceea ce ar putea duce la o frecvență redusă a sintagmelor lungi.

Genul sau tonalitatea textului ar putea juca, de asemenea, un rol. Spre exemplu, *Amintiri din copilărie* este o proză memorialistică ce reflectează asupra folclorului și a amintirilor din copilărie și care nu neapărat necesită unități sintagmatice complexe sau lungi.

În urma studiului realizat pe baza corpusului selectat, am efectuat clasificarea structurală a cuvintelor-realități în opera *Amintiri din copilărie* (Figura 1) după cum urmează:

Din cele 357 de cuvinte-realități analizate, cele mai frecvente s-au dovedit a fi lexemele simple (în număr de 239), fiind urmate de unitățile sintagmatice (în număr de 118). Unitățile sintagmatice sunt grupate în patru subcategorii. Observăm că cel mai numeros grup este reprezentat de unitățile sintagmatice bimembre, acestea fiind urmate de cele trimembre și tetramembre și, în final, de cele polimembre. Din exemplele citate rezultă că modelul S1 + S2 constituie cea mai productivă unitate sintagmatică bimembră, iar structura S1 + S2 + S3 înregistrează cea mai înaltă productivitate printre polisinspsiile studiate.

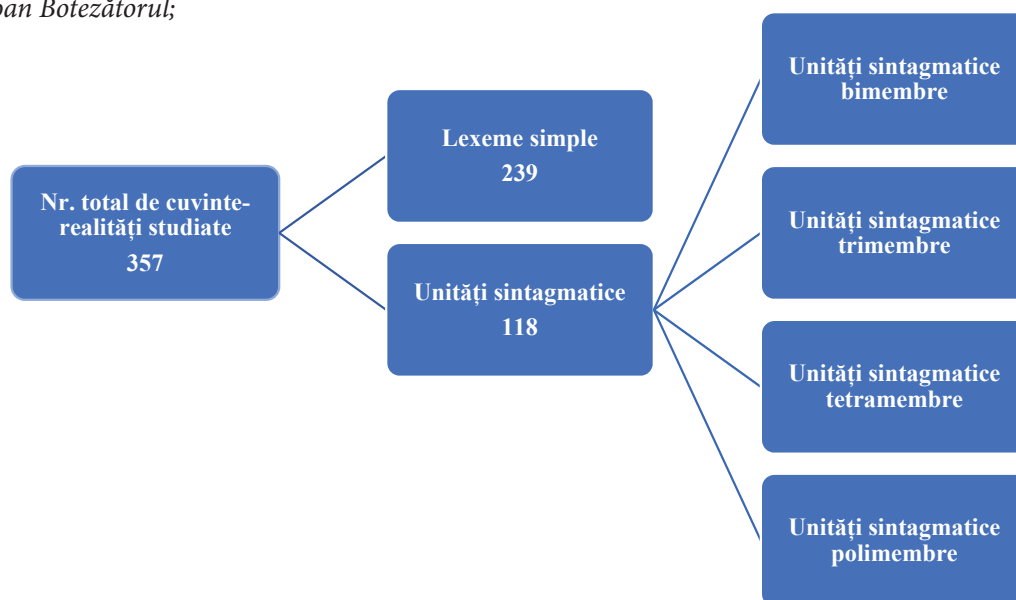

Figura 1. Clasificarea structurală a cuvintelor-realități în opera *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă.

Sursa: Elaborat de autor.

STRATEGIILE DE TRADUCERE A CUVINTELOR-REALITĂȚI

Examinând minuțios diverse taxonomii elaborate de lingviști, am decis să adoptăm taxonomia propusă de lingvista R. Leppihalme [15] pentru realizarea analizei unui corpus de 1.057 de exemple selectate. Alegerea acestei taxonomii se justifică prin structura sa clară și sistematică, care facilitează clasificarea strategiilor de traducere, ceea ce ne-a ajutat la analiza eficientă și riguroasă a corpusului de exemple. De asemenea, taxonomia propusă de R. Leppihalme este susținută de o fundamentare teoretică solidă și se bazează pe cercetări și studii relevante din domeniul traductologiei.

În continuare, oferim câteva exemple excerptate din opera *Amintiri din copilărie* [11] (text-sursă – TS), prezentând modul în care strategiile de traducere sunt aplicate în două traduceri ale acestei proze: *Memories of My Boyhood* de A. Cartianu și R.C. Johnston [16] (TȚ1) și *Recollections from Childhood* de A.L. Lloyd [17] (TȚ2). Aceste exemple ilustrează modul în care fiecare strategie din taxonomia R. Leppihalme este aplicată în procesul de traducere și relevanța alegerii acestei taxonomii pentru analiza noastră:

1. **Transferul direct** este o soluție potrivită în cazul toponimelor. Acestea pot avea echivalente recunoscute pe plan internațional (Dunărea → Danube) sau pot fi împrumutate în textul-țintă (Hălăuca → Hălăuca), optând, astfel, pentru conservarea specificului cultural al textului-sursă.

TS: Dunărea [11, p. 234]
[...] să le înecă-n **Dunărea** măreață!

TȚ1: Danube [16]
[...] to drown them in the stately **Danube**.

TS: Hălăuca [11, p. 172]
Și atât era de cuprins, de s-au umplut munții: **Hălăuca**, Piatra lui Iepure [...].

TȚ1: Hălăuca [16]
[...] his sheepfolds and herds of cattle spread over mountain after mountain: **Hălăuca**, Iepure's Crag [...].

2. **Calculul** păstrează structura și sensul literal al sintagmei, adaptând-o la normele lingvistice ale limbii engleze, fără a încălca textul cu detalii sau note explicative.

TS: Dealul Omului [11, p. 172]
[...] unde era mai mult așezarea lui Ciubuc, se cheamă Dealul Omului.

TȚ1: Man's Hill [16]
[...] where Ciubuc was usually to be found, is called **Man's Hill**.

3. **Adăugirea** sub formă de notă de subsol este o alegere optimă pentru traducerea cuvântului-realitate, reușind să mențină autenticitatea culturală a textului-sursă și să asigure claritatea. De asemenea, această strategie nu întrerupe fluxul narativ, oferind informația suplimentară doar celor interesați și evită încărcarea textului principal.

TS: opincă [11, p. 174]
Opinca-i bună, săraca!

TȚ2: opinci [17, p. 34]
*The poor old **opinci*** are best every time!*
*Opinci: Home-made peasant shoes, in the style of moccasins.

4. **Adaptarea culturală** reprezintă o strategie care asigură echilibrul între păstrarea esenței culturale a textului-sursă și accesibilitatea pentru publicul-țintă, prioritizând cultura-țintă.

TS: dumbravă [11, p. 233]
*Pentru fiecare fântână, pârâu, vâlcică, **dumbravă** și alte locuri drăgălașe ce lăsam în urmă-ne [...].*

TȚ2: wood [17, p. 121]
*For each spring, each brook, each dear little valley and **wood** we left behind [...].*

5. **Termenul supraordonat** reflectă o alegere traductologică menită să simplifice și să generalizeze lexele pentru a facilita înțelegerea de către publicul-țintă. Această strategie demonstrează o orientare spre funcționalitate și comprehensibilitate, sacrificând o parte din specificul cultural al textului-sursă pentru a evita posibilele ambiguități sau obstacole în înțelegere.

TS: desagă [11, p. 174]
*Și până a vorbit aceste, eram și învelit într-o sarică ghițoasă de Cașina, băgat într-o **desagă** pe cal, purces pe drum, și hai la Pipirig.*

TȚ1: bag [16]
*In the time it took to say this I found myself already wrapped up in a fluffy shepherd's coat from Casina, crammed into a **bag** on horseback, on and away to Pipirig.*

6. **Explicitarea** implică adăugarea unei informații în cadrul textului (*the town of*) pentru a crește nivelul de comprehensibilitate. Această strategie ajută la păstrarea coerenței și fluidității în traducere, evitând ambiguitatea care ar putea apărea în cazul în care publicul-țintă nu este familiarizat cu cultura specifică a textului-sursă.

TS: Iași [11, p. 235]
*Iar, mai ales, pe la asfințitul soarelui, tocmai când intram în **Iași** [...].*

TȚ1: the town of Jassy [16]

And particularly about sundown, as we were just entering the town of Jassy [...].

7. **Omission** este o strategie eficientă în cazul în care traducătorii aleg să simplifice fraza pentru a se concentra pe mesajul principal al textului. În exemplul de mai jos, omisiunea antroponimului *Nică* nu afectează semnificativ înțelesul general al propoziției și păstrează intenția de a exprima o stare interioară a naratorului.

TS: Nică [11, p. 164]

„*Ce-i de făcut, măi Nică?*” *imi zic eu în mine.*

TȚ1: -- [16]

“What’s to be done about it?” I kept asking myself.

Analiza traducerii cuvintelor-realități geografice, etnografice și sociopolitice din opera lui Ion Creangă *Amintiri din copilărie* a relevat preferința traducătorilor pentru anumite strategii de traducere, în funcție de tipologia cuvintelor-realități analizate. În cazul cuvintelor-realități geografice, transferul direct a fost strategia predominant utilizată atât în traducerea realizată de A. Cartianu și R.C. Johnston (TȚ1), cât și în cea a lui A.L. Lloyd (TȚ2), cu un procentaj de 67,94% și 70,51%, respectiv. Pentru cuvintele-realități etnografice, traducătorii au recurs frecvent la adaptarea culturală, o alegere comună în ambele traduceri (36,54% în TȚ1 și 32,53% în TȚ2), dar au aplicat și transferul direct, adesea în combinație cu alte strategii, pentru a păstra autenticitatea textului sursă. Similar, în traducerea cuvintelor-realități sociopolitice, adaptarea culturală a fost folosită frecvent (46,66% în TȚ1 și 36,66% în TȚ2), deși au fost prezente și alte strategii, precum utilizarea termenului supraordonat sau a combinațiilor de strategii.

CONCLUZII

Analiza corpusului din opera *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă ne permite să observăm că exprimarea conceptului de cuvânt-realitate se realizează prin lexeme simple și unități sintagmatice care au la baza formării lor compunerea sintagmatică. Sintagmele înregistrează cele mai diverse formule de construcții: de la sintagme bimembre până la sintagme polimembre, alcătuite din cuvinte aparținând diferitor părți de vorbire.

În ansamblu, traducătorii au adoptat o orientare puternică către cultura-țintă, demonstrată prin folosirea adaptării culturale, dar au reținut și elemente specifice culturii-sursă prin transferul direct, menținând astfel caracterul distinctiv al textului original și atrăgând interesul receptorilor față de cultura românească. Deși traducerea cuvintelor-realități implică

provocări, traducătorii au reușit să conserve esența și atmosfera operei lui I. Creangă, echilibrând adaptarea la cultura-țintă cu fidelitatea față de cultura-sursă.

BIBLIOGRAFIE

1. Vaysburd, M. Realii kak element stranovedeniya. In: Russkiy yazyk za rubezhom. Moskva: Otrastlevye vedomosti, nr. 3, 1972, 98-100.
2. Nelyubin, L. Tolkovyy Perevodovedcheskiy Slovar'. Moskva: Flinta+Nauka, 2003. 320 s.
3. Proshina, Z. Theory of Translation (English and Russian). Vladivostok: Far Eastern University Press, 2008. 278 p.
4. Andreici, M.Ț. Modalități de traducere a termenilor-realii. În: Studii de știință și cultură. Arad: Vasile Goldiș University Press, nr. 2, 2018, 77-81.
5. Robinson, D. Becoming a Translator: An Introduction to the Theory and Practice of Translation. London: Routledge, 1997. 230 p.
6. Tănase, E.V. Realii in Subtitling. In: Professional Communication and Translation Studies. Timișoara: Politehnica University of Timișoara, no. 11, 2018, 98-104.
7. Gheltofă, D. Cuvinte-realii rusești și corespondențele lor românești: schița unui dicționar. În: Philologica Jassyensia. Iași: Tracus Arte, nr. 2 (32), 2020, 121-132.
8. Nagy, I. K. Introducere în traductologie sau noțiuni și concepte fundamentale în teoria și practica traducerii. Cluj-Napoca: Scientia, 2020. 376 p.
9. Jakimovska, S. Macedonian Nation in Translation: Translating Macedonian Realii into “Big Cultures”. In: Harmon L., Osuchowska D. (editors) National Identity in Translation. Berlin: Peter Lang, 2019, 53-66.
10. Vlahov, S., Florin, S. Neperevodimoe v perevode. Moskva: Mezhdunarodnye otnosheniya, 1980. 342 s.
11. Creangă, I. Amintiri din copilărie. București/Chișinău: Internațional, 2002. 308 p.
12. Bărbuță, I., Constantinovici, E. Morfologia limbii române. Chișinău: Universitatea Academiei de Științe a Moldovei, 2015. 209 p.
13. Leu Hanganu, V. Diminutivele în limba română actuală vorbită: aspecte lexicale, pragmatice și sociolingvistice. București: Editura Universității din București, 2021. 234 p.
14. Macovei, D. Particularități lexico-funcționale ale sintagmelor terminologice din metalimbajul ecologiei. În: Caietele Sextil Pușcariu. Cluj-Napoca: Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, 2019, 151-157.
15. Leppihalme, R. Translation strategies for realii. In: Mission, Vision, Strategies, and Values: A Celebration of Translator Training and Translation Studies in Kouvola. Helsinki: Helsinki University Press, 2001, 139-148.
16. Creangă, I. Memories of My Boyhood, Stories and Tales. Translated by A. Cartianu and R.C. Johnston. Bucharest: Minerva Publishing House, 1978, [online] <http://www.tkinter.smig.net/Romania/Creanga/index.htm> (consultat: 10.VI.2020).
17. Creangă, I. Recollections from Childhood. Translated by Lloyd A.L. London: Lawrence and Wishart, 1956. 124 p.